

מנהיגי חינוך יקרים!
חיים של השפעה - על מנהיגות מקרינה
פרשת 'ויחי'

פרשתנו חותמת את חומש בראשית. חומש שפתחנו ב'בראשית ברא א-לוקים את השמים ואת הארץ' - וכפי שרש"י לימד - בשביל ישראל שנקראו ראשית.. מסתיים במילים 'ויישם בארון במצרים' - עצמות יוסף מחכים לעם ישראל שיתפתח בספר שמות ויצא ממצרים יחד עם 'הארון'. לכאורה פתיחה בבריאה גדולה ומאירה וסיום בצמצום ומיצר -בארון במצרים.. מה יותר חשוך מזה.. אך שם הפרשה הוא 'ויחי' - יעקב מלמד אותנו שהחיים הם במעגלים גדולים ורחבים. צריך סבלנות.

הפרידה
יעקב נפרד מבניו ומברך את הבנים, כל אחד את ברכתו שלו. בסיום התורה, גם משה יברך השבטים. יעקב רואה אותם, סובבים את מיטתו, שבטי י-ה, כל אחד, כל בן. משה רואה אותם חונים למולו - שבטים, מאות אלפים ויותר..

ר' יצחק אברבנאל בפירוש לתורה מבאר כי מטרת הברכות אינה רק ברכת דרך ואיחולים לקראת ההמשך, אלא תהליך של בירור כיצד רואה יעקב את מפת המלוכה הישראלית העתידית. יעקב מברר דרך הברכות מי ראוי למלוכה, מי לא ראוי למלוכה ומדוע, מה תפקידם המלוכתי של השבטים השונים מתוך פרספקטיבה של הנהגה ומלכות.

מלכותו של יהודה

יעקב, לפי האברבנאל, מברר את מעלתו של יהודה כראוי למלוכה- "יהודה אתה יודוך אחיך". "יודוך אחיך"- כל האחים מודים שאתה ראוי למלוכה.
הרב אליעזר קשתיאל מסביר כי: "הגמרא והמדרש מעלים על נס את היכולת של יהודה להודות. להודות באמת. לומר "צדקה ממני על תמר", להודות בערבות שלו על בנימין, לקחת אחריות. היכולת להודות באמת מעידה בראש ובראשונה ישירות אבל גם על הרבה ענוה. גאוות האדם מונעת ממנו לא פעם, להכיר בחסרונותיו, להכיר בטעויותיו, ופעמים רבות דווקא מנהיג אוהב להדגיש יתרונות ומעלות, חשוב לו מאד מה חושבים עליו, איך הוא נראה. יעקב מעלה על נס דווקא את המנהיג שיודע להודות, שיודע לומר טעיתי, שיודע לומר יש לי מה לתקן. שמשרה סביבו אוירה של "אנחנו בלמידה מתמדת", יודע להודות באמת.

מי שמודה על האמת, כולם מרגישים איתו קלות וקרבה. מוכנים לשתף איתו פעולה ביתר נינוחות, "יודוך אחיך".

מי שמודה על האמת גם יכול להוביל את כולם אחריו לקרב, כי הוא לא יטיח ולא יסתיר. כולם מוכנים אפילו להשתחוות, אומר יעקב, למנהיג שיודע את האמת- "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו". ובסופו של דבר גם האנושות כולה, תבוא ותכרע ברך לפני מנהיג שהוא איש אמת, שיודע להודות "עד כי יבוא שילה ולו יקהת עמים". מנהיגות של אמת אין לה הופעה חיצונית אחת ובחדרי חדרים הופעה אחרת. היא לא מסתירה, והיא לא מדברת דיבור כפול, ובטח לא אחד בפה ואחד בלב.

יעקב ויוסף.

ועוד מבט על מנהיגות אנו פוגשים במיתתם של יעקב ויוסף. שניהם משביעים את האחים שיעלו אותם ממצרים להיקבר בארץ ישראל, אך פער זמן גדול מבדיל בין מילוי השבועות. יעקב נקבר מיד אחרי "אבל מצרים" והחניטה, ואילו יוסף נקבר רק בעת יציאת בני"י ממצרים "ויקח משה את עצמות יוסף עימו.....פקד יפקד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם". ע"פ רש"י יוסף קובר את יעקב מיד כי הוא השליט במצרים לעומתו אחיו היו מוגבלים ולכן הבין יוסף שיאלץ לחכות לגאולת מצרים. יוסף נישאר עם אחיו במצרים בשנים הקשות שלפניהם כהזדהות ושותפות וכן לתזכורת יום יומית שזוהי ארץ ניכר ושלא יעלה על הדעת שישארו בארץ גושן. גם יעקב אבינו פחד ממציאות זו, ע"פ המדרש חשש יעקב שבני"י ירצו לשקוע בטוב מצרים לכן קבורתו בא"י תזכיר לבניו את הדרך הביתה. אפשר ואלו שני מודלים להשפעה על דור ההמשך, ישנה האפשרות להיות כוכב מרוחק המנצנץ בשמים, תוך שהוא מזכיר לעם מהיכן הופיע ולאן הוא מסוגל להגיע-כיעקב אבינו שנקבר בא"י, לעומת זאת אפשר להיות התמרור המוצב בעומק טומאת מצרים ולהזכיר את הארעיות שבגלות וההכרח שבגאולה- כיוסף.

כמנהיגים לעיתים אנו מתלבטים בין שני המודלים הללו, האם לשמור על מרחק תוך התווית דרך ורוח גדולה או להיות חלק פעיל ולהיות משפיע מעצם הימצאות בתוך הזירה, בתוך שדה העשייה. אנו בחמ"ד זוכים לכוון לשני סוגי מנהיגות, מחד יש לנו חזון המנחה אותנו ככוכב המנצנץ בשמים, ולצד זה יעדים ברורים, משימות, מנהל עומד בשער, כיתת המנהל חדר המורים..... הימצאות המנהיג בעומק הזירה החינוכית המשפיע מקרוב, נזכור כי השפעתנו נמשכת ומקרינה בכל מעשה, בכל אמירה, בדוגמא האישית.

שבת שלום ומבורך.

שושנה נגר